

CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE SUPRAFAȚĂ LA PETRANI, COM. POCOLA, JUD. BIHOR

de
S. DUMITRAȘCU și A. HADNAGY

În vara anului 1979, Lazăr Berindan¹ din Beiuș ne-a anunțat despre existența unei *cetăți antice* în hotarul satului *Petrani*, com. Pocola, j. Bihor.

În urma acestei sesizări am efectuat o cercetare arheologică de suprafață în partea de hotar a satului *Petrani*, numită de localnici *Piatra Petranilor*². Satul *Petrani* se află în partea centrală a Depresiunii Beiușului, la nord-vest de orașul Beiuș, în stînga șoselei Beiuș—Oradea, pe derivația ce duce de la Pocola spre comuna Uilacu de Beiuș. Locul *Piatra Pietranilor* este un promontoriu puternic reliefat în geografia locului, cu o întinsă șa de legătură ce-l leagă de restul dealurilor vestice ale piemonturilor sud-vestice ale Munților Pădurea Craiului spre Vălanii de Beiuș, Prisaca și mai spre nord Măgura Răbăganilor și cu partea de sud-vest abruptă, prăpăstioasă, sub care curge riul Crișul Negru.

Prin poziția sa dominantă *Piatra Pietranilor* asigură spre sud-est, pe valea Crișului Negru pînă la Beiuș și Drăgănești, o vizibilitate deosebită. De asemenea, din acest punct se poate supraveghea riul Crișul Negru spre vest, spre strîmtura de la Borz-Șoimi și valea Roșiei, afluent nord-vestic al Crișului Negru spre Remetea și Căbești.

Poziția sa dominantă din centrul Depresiunii Beiușului, apropierea riului Crișul Negru și a luncii sale fertile, legătura cu o întinsă zonă împădurită spre nord (zona Vălanii de Beiuș-Prisaca) și platoul întins de pe promontoriu nu a scăpat intereselor comunităților antice ce au populat în vechime aceste teritorii. La un moment dat una sau mai multe comunități au folosit promontoriul ca loc de apărare, de refugiu, datorită vicisitudinilor apărute în viața lor. În acest sens partea sud-vestică a promontoriului, ce făcea legătura cu restul dealurilor, a fost fortificată

¹ Pentru amabila sa informație ținem să-i aducem și pe această cale mulțumirile noastre. De asemenea mulțumim pentru ajutorul acordat tov. I. Chira președintele Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Județului Bihor.

² Cercetările de teren au fost efectuate de S. Dumitrașcu iar ridicarea topografică în urma acestor cercetări de A. Hadnagy.

cu un val şi un şanţ (v. Fig. 1) dintr-o parte în cealaltă a promontoriului, cea dinspre Crişul Negru fiind atât de abruptă încît oferea natural o fortificare excelentă.

Spre nord-est se mai află pe şa încă două valuri şi şanţuri, care, se pare, că au făcut parte din acelaşi sistem.

Materialul arheologic descoperit la suprafaţa terenului³ (nearat; în prezent este păşune comună) aparţine la trei epoci istorice distincte, cu menţiunea specială că ne referim la fragmente ceramice atipice puternic corodate:

1. *cioburi neolitice şi eneolitice* (pare-se de factură Tisa? şi *Coşofeni*), ce s-ar putea combina cu alte descoperiri făcute pe valea Meziadului, afluent al pîriului Roşia, unde s-a găsit în Peştera Meziadului ceramică neolitică pictată (Tisa) şi pe valea Roşiei au fost descoperite fragmente ceramice *Coşofeni* păstrate în Muzeul de ştiinţele naturii din Tinca⁴.

2. *cioburi de factură hallstattiană* ce ar putea fi puse, eventual, în legătură cu fortificarea promontoriului. Este cunoscut că primei vîrste a epocii fierului îi sînt caracteristice cetăţile de *tipul pînten barat* cu val şi şanţ săpat pe şaua de legătură cu restul înălţimilor. În prima vîrstă a epocii fierului *tracii*, locuitorii vechi ai Daciei, au ridicat numeroase fortificaţii de acest gen, sistem de întărire ce se perpetuează, continuă şi în a doua vîrstă a epocii fierului, în La Tèneul geto-dacic. Fragmentelor hallstattiene, aparţinînd tracilor de pe valea Crişului Negru, ce au stăpînit, pare-se, o vreme, şi promontoriul fortificat de pe Piatra Pietranilor, pare a li se însoţi şi o descoperire mai veche apărută mai de mult în zonă, în imediata vecinătate, depozitul de piese de bronz de la *Răbăgani*, datat în Hallstatt A₁⁵.

3. *cioburi de factura La Tène dacice* (cenuşii) şi *cîteva fragmente ceramice puternic corodate ce par a data din prefeudalism*. Ceramicii dacice i se conexează un vas dacic descoperit în peştera de la Meziad⁶, păstrat azi la Muzeul Ţării Crişurilor din Oradea, iar celor prefeudale descoperirile de la *Rîpa*⁷, tot pe valea Crişului Negru în *aval* de Pietrani, unde a fost descoperită ceramică românească datînd din a doua jumătate a epocii prefeudale.

Desigur aceste fragmente ceramice găsite la suprafaţă în mod întâmplător nu permit consideraţii mai ample. Cele făcute de noi mai sus

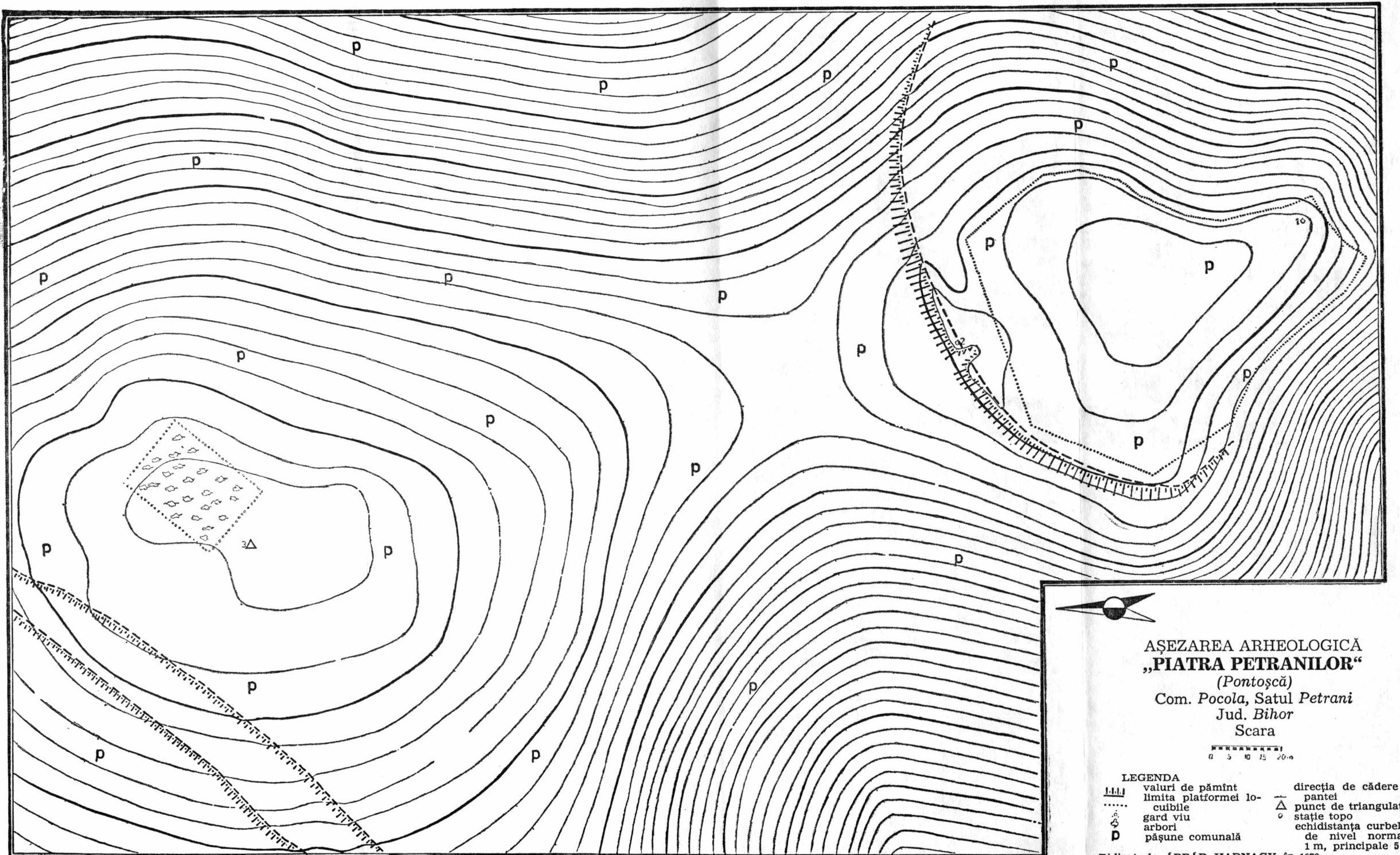
³ Ulterior, în octombrie 1979, tov. I. Emôdi ne-a anunţat că din acelaşi loc deţine material arheologic cules de la suprafaţa solului.

⁴ Informaţie din partea tov. K. Csák, căruia îi mulţumim şi pe această cale.

⁵ M. Rusu, *Die Verbreitung der Bronzehorde in Transilvania von Ende der Bronzezeit in die Mittlere Hallstattzeit*, în *Dacia*, VII, 1963, p. 207.

⁶ * * * *Repertoriul monumentelor naturii, arheologice, istorice, etnografice, de arhitectură şi artă din judeţul Bihor*, Oradea, 1974, p. 44 sv.

⁷ Sever Dumitraşcu, *Ceramică românească descoperită în Crişana*, în *Crişia*, VIII, Oradea, 1978, p. 64. sv.

au lîmpe de un caracter de ipoteze de lucru ce vor putea fi întărite sau abandonate numai prin cercetări și mai ales prin atît de necesarele săpături arheologice viitoare.

Cercetarea de suprafață de la *Petrani* ne-a prilejuit însă pentru prima dată un contact arheologic cu *dinamica* comunităților antice în *triunghiul Tinca—Dobrești—Vașcău*, de pe valea Crișului Negru. Descoperirile aduse în discuție, deși la începutul cercetării lor, își așteaptă noi confirmări și mai ales noi cercetări de teren cît mai atente și cît mai amănunțite.